

Vicdan nedir?

Vicdan, genel anlamıyla insanın içinde bulunan, iyiyi kötüden, doğruyu yanlış ayırt etmeye yarayan manevi bir duygu ve ahlaki bir pusuladır. Kelime kökeni itibarıyla “bulmak” (vecd) anlamına gelir; yani insanın kendi iç dünyasında hakikati bulmasıdır.

Risale-i Nur perspektifinden aldığımız bilgilerle vicdanın aşağıdaki şekilde tanımlayabiliriz.

Kalpten maksat, sanevberî (çam kozalağı gibi) bir et parçası değildir. Ancak bir latîfe-i Rabbaniyedir ki mazhar-ı hissiyatı, vicdan; ma’kes-i efkârı, dimağdır.

İşaratül İcaz

Kalp, bütün hissiyatın kaynağı ve yönetim merkezidir. “**Mazhar-ı hissiyatı, vicdan**” ifadesi kalpten çıkan tüm manevi duygular, sevgi, korku, şefkat ve özellikle Yaratıcı’ya olan bağlılık **vicdan aynasında** görünür hale gelir.□Detaylı izah için

Vicdan burada pasif bir izleyici değildir; “**nezzardır**” (seyircidir, gözlemcidir). Yani o her zaman bakmaktadır ve baktığı her yerde Fitratın Sahibi’ni görmektedir. Yani ruhun iç dünyasında olup biteni izleyen ve raporlayan bir göz gibidir.

“Akıl tâtil-i eşgal etse de, nazarını ihmal etse, vicdan Sâniî unutamaz.”

Mesnevî-i Nuriye

Bu ifade, vicdanın akla bağlı olmayan, ondan daha köklü bir mekanizma olduğunu vurgular. Akıl bazen felsefi şüphelerde boğulabilir, yorulabilir veya delilleri göremeyecek kadar körleşebilir. Ancak akıl sussa dahi, vicdanın içindeki **nokta-i istinad** (dayanma noktası) ve **nokta-i istimdad** (yardım isteme noktası) çalışmaya devam eder. Vicdan, aklın tasdikine muhtaç olmadan doğrudan doğruya fitratın sesini dinler.

Vicdan-ı beşer denilen fitrat-ı zîşuurdur. Mesnevî-i Nuriye, Nokta

Fitrat Yalan Söylemez: Vicdan, yaratılışın (fitratın) bir parçası olduğu için hakikate ayarlı

bir pusula gibi çalışır. Akıl şüpheye düşse, dimağ “tatil-i eşgal” etse (çalışmayı durdursa) bile; vicdan, fitrî bir doğrulukla hakkı batıldan ayırmaya devam eder

Vicdanın Pusula ve Tasdik Görevi

Vicdan, fitratın içinde pasif duran bir bilgi deposu değildir; o bir **hâkimdir**.

Yargılama: İnsan bir eylemde bulunduğu anda, vicdan anında o eylemi fitrattaki “iyilik ve doğruluk” standartlarıyla kıyaslar.

Pişmanlık (Vicdan Azabı): Bu kıyaslama sonucunda ortaya çıkan negatif sapma, kendisini “pişmanlık” olarak gösterir. Bu ses, aslında vicdanın “Yoldan çıktın!” uyarısıdır.

Fıtrat ile vicdan arasındaki fark

Fıtrat: Bir anayasa gibidir.

Vicdan: O anayasayı uygulayan bir icra memuru gibidir; “Şu an haksızlığa uğrayan bu kişiye yardım etmelisin” diye fısıldar. Yani fitrattaki potansiyel iyiliği, somut bir iyiliğe dönüştürür.

Eğer bozulmadıysa vicdan sayesinde insan, dış dünyada hiçbir rehber bulamasa dahi kendi içine dönerek “Bu yaptığım doğru mu?” sorusunun cevabını ilahi bir pusula hassasiyetiyle alabilir. Bu ses, kişiyi kötülükten alıkoyan en güçlü **manevi fren** sistemidir.

Özetle Mekanizma Şöyle İşler:

1. **Fıtrat:** Temel yazılım (İyiliğe programlı).
2. **Kalp:** Enerji kaynağı ve latife (İlahi nurun merkezi).
3. **Dimağ:** Veri işleme merkezi (Fikirlerin yansıdığı yer).
4. **Vicdan: Hükümrân ve Uygulayıcı.** Kalpten gelen hissiyatın yansıdığı bir ayna, ve o hissiyatın fitrattaki yazılıma uygunluğunu denetleyen bir hâkim ve aklın verilerini tasdik eden bir pusula.

Birim	Tanımı / Niteliği	Temel Fonksiyonu
Fıtrat	Temel Yazılım (Anayasa)	İnsanın öz kodları; iyiliğe, adalete ve doğruluğa programlı olması.
Kalp	Santral / Güneş	Manevi hayatın kaynağı; Duyguların üretim merkezi.
Dimağ	Veri İşleme Merkezi (Ayna)	Fikirlerin yansıdığı yer; analizlerin yapıldığı yer.
Vicdan	Uygulayıcı ve Pusula	Kalpteki hislerin yansıdığı ve fitrata uygunluğun onaylandığı bir ayna